

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ ВИТРИМКИ ПІАНІСТІВ-ПОЧАТКІВЦІВ

Вайда Ірина,
Ш курс, Інститут мистецтв
Науковий керівник – Таран І.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Початковий етап навчання гри на фортепіано займає одне із чільних місць у музичному вихованні підростаючого покоління. Це складний і багатосторонній процес, у якому цілеспрямоване формування технічної витримки є однією із найважливіших сторін комплексного розвитку музичних здібностей піаністів-початківців. Сучасна методика виховання піаністичної техніки опирається не тільки на кращі традиції минулого, на практичний досвід та інтуїцію викладача, але і на достовірні знання і розуміння об'єктивних законів життєдіяльності людського організму. Практично йдеться про те, щоб дати учням у найбільш ранній стадії їх навчання і за можливо найкоротший час такі пальці, прикметами яких були б сила, незалежність, швидкість і точність рухів [1, с.137].

Велике значення у розвитку піаністичних навиків початківців має продумане, кваліфіковане педагогічне керівництво. Перші виконавчі спроби учнів відбуваються на матеріалі п'єс-пісень. Дещо пізніше вони зустрічаються з етюдами, гаммами тощо, а вправи на звуках, перенесення руки, пальцеві вправи *portamento* можна вважати засобами, які спрямовані на свідоме відпрацювання піаністичних рухів. Формування технічної витримки піаністів-початківців розвивається шляхом правильної та систематичної праці над дрібною (пальцевою) та крупною технікою. До дрібної (пальцевої) техніки відносяться групи, які охоплюють не більше п'яти нот без зміни позицій, гами, гамоподібні пасажі, арпеджіо, подвійні ноти, трелі, мелізми, пальцеві репетиції тощо.

Гами необхідні для розвитку пальцевої техніки і для підготовки до оволодіння пасажів гамоподібного типу, які часто зустрічаються у фортепіанних творах. Усвідомлене й правильне використання гам як матеріалу для вправ сприяє розвитку рівності і швидкості рухів пальців, навичкам наспівної і виразної гри *legato*, оволодінню нюансуванню, тембровими і динамічними барвами, різноманітними засобами звуковидобування. До вивчення гам слід приступати лише тоді, коли учень може об'єднати одним рухом певну кількість нот. Тому безцільною є гра гами надто повільним темпом, який поділяє її на ряд окремих звуків. Особлива складність при грі гам полягає в тому, щоб удари пальців слідували один за одним плавно і рівно, і по можливості однаково сильно. Відпрацьовувати гами потрібно перш за все окремо кожною рукою, чергуючи повільну і швидку гру. Праця пальців має значення не тільки для активності самих пальців, але й для подачі енергії руки клавішам. Неправильна праця одного пальця може вплинути на всю техніку, проте розвиток пальцевої техніки сприятливо впливає і на всі інші види техніки. Вивчення гам тренує різні сторони музичного обдарування, формує необхідні навички багатьох аспектів піаністичного виконання. Серед них:

- ладово-гармонічне сприйняття гамоподібних пасажів, горизонтальне відчуття ладу;
- технічна уява про послідовність чорних і білих клавішів, використання та чергування аплікатурних позицій та формул у різних тональностях;
- вироблення рівності, сили й витривалості при активній праці всіх пальців при зміні аплікатурних позицій, підкладанні першого пальця, об'єднуючих, "ведучих" рухах руки, які дають можливість уникнути "тряски зап'ястя" [2, с.75-76].

Основним у розвитку дрібної (пальцевої) техніки є: вправність і незалежність пальцевих рухів та їх безпосередній зв'язок із пластичними, об'єднуючими рухами всієї руки; метрична точність і динамічна гнучкість звучання у фактурі швидких пасажів; чергування, напруження і

розслаблення м'язів, як необхідна умова забезпечення свободи, рухливості і звукової яскравості виконання; поєднання ритму піаністичних рухів з ритмічною пульсацією музики; засвоєння піаністичних прийомів в тісному зв'язку із синтаксичним членуванням у довгих швидких пасажах тощо.

Розвиток фортепіанної техніки повинен бути різнобічним. Поряд з дрібною пальцевою технікою необхідно виробляти і крупну. До крупної техніки відносяться, зокрема, тремоло, октави, арпеджіо, акорди, скачки. Однією із складових частин процесу засвоєння учнями основних фактурно-технічних формул є праця над виконанням **арпеджіо** в різних його видозмінах. У піаністичній педагогічній практиці використовуються короткі, ламані та довгі з оберненням арпеджіо. Водночас із гамами та арпеджіо вивчаються **акорди**. До гри акордів можна приступити тільки тоді, коли рука може вільно їх брати. Під час виконання акордів треба стежити за чергуванням моментів роботи (взяття акорду) та відпочинку руки, а також одночасністю звучання, рівністю всіх звуків в одних випадках і вмінням виділяти, тобто взяти сильніше, будь-який звук акорду в інших.

У технічній роботі піаністів-початківців велике значення має правильний підбір аплікатури. Існують відомі “аплікатурні формули”, традиції яких дійшли до наших днів. Вивчаючи такі формули на гамах і арпеджіо, виконавці виробляють певні навички, при тренуванні яких формуються рухові динамічні стереотипи. “Як правило, вибору аплікатури має передувати розучування, щоб воно від початку пішло по розумно і чітко прокладеній аплікатурній дорозі, що не вимагатиме ні щогодинного “ремонту”, ні – тим більше – капітальної перекладки по дорозі” [3, с.229].

В залежності від стилю і змісту музичного твору пальцева техніка досить різноманітна по характеру звуку, тембру і тому її треба підрозділяти на декілька видів: техніку *martellato*, *jeu perle*, *leggiero*, пальцеве *glissando* тощо. Для цього крім спеціальних **вправ і етюдів**, корисно використовувати окремі епізоди із навчально-художнього репертуару. Важливо, щоб в учнів постійно були “в руках” деякі види техніки, незалежно від того, що вони опрацьовують у даний час. Зрозуміло, велике значення – не тільки у самому виконавстві, але і в технічній роботі – має також ритм у зв'язку з агогікою, артикуляцією, різноманітними відтінками, штрихами (*staccato*, *portamento*, *non legato*, *legato*) та інші фактори. Між *staccato* і *legato* лежить ціла школа ледь вловимих відтінків звуковидобування. Уявлення і досвід виконавців підкаже їм найтонші зміни звуку і тембру, міру і дозування рухів, які створюють у штрихах багатство різноманітних звучань.

Для успішного формування технічної витримки піаністів-початківців необхідно також, щоб під час навчання в їх репертуарі були етюди і п'єси, які включають різні види техніки, оригінальну фактуру, різноманітні варіанти рухів як правою, так і лівою рукою.

Отже, робота над технікою вимагає зосередженості слуху й інтелекту учнів. Жоден рух не може відбуватися без контролю свідомості. Чим свідоміше учні працюють над технікою, тим швидше вони можуть її перевести у підсвідомість і користуватися нею, керуючись лише слухом. Опанування техніки вимагає великої сили волі й постійного контролю доцільності рухів [4, с.49]. Робота над технічною витримкою піаністів-початківців стимулює захоплення музикою і прагнення до краси й досконалості у виконанні фортепіанних творів.

1. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки //Українська музика. Традиції та сучасність /Ред. кол.: Ю.Булка, Л.Кияновська, Б.Луканюк, Я.Якуб'як. – Львів, 1993.– С. 118-170.
2. Воробкевич Т.П. Методика викладання гри на фортепіано – Львів: ЛДМА, 2001. – 244 с.
3. Коган Г.М. У врат мастерства. Работа пианиста. – М.: Музыка, 1969. – 342 с.
4. Герасимович Д.М. Методика навчання гри на фортепіано. – К., 1962. – 59 с.